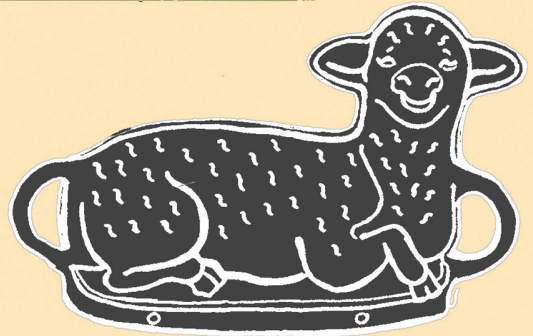
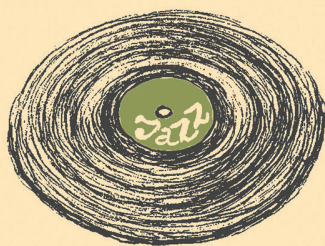

František

1984

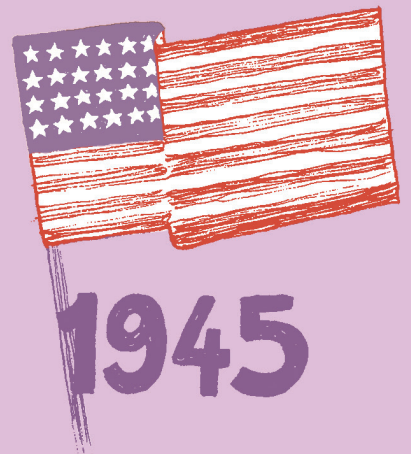
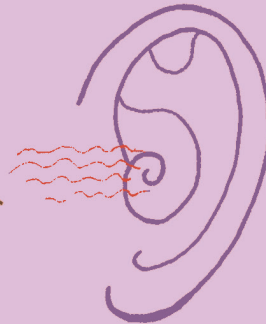
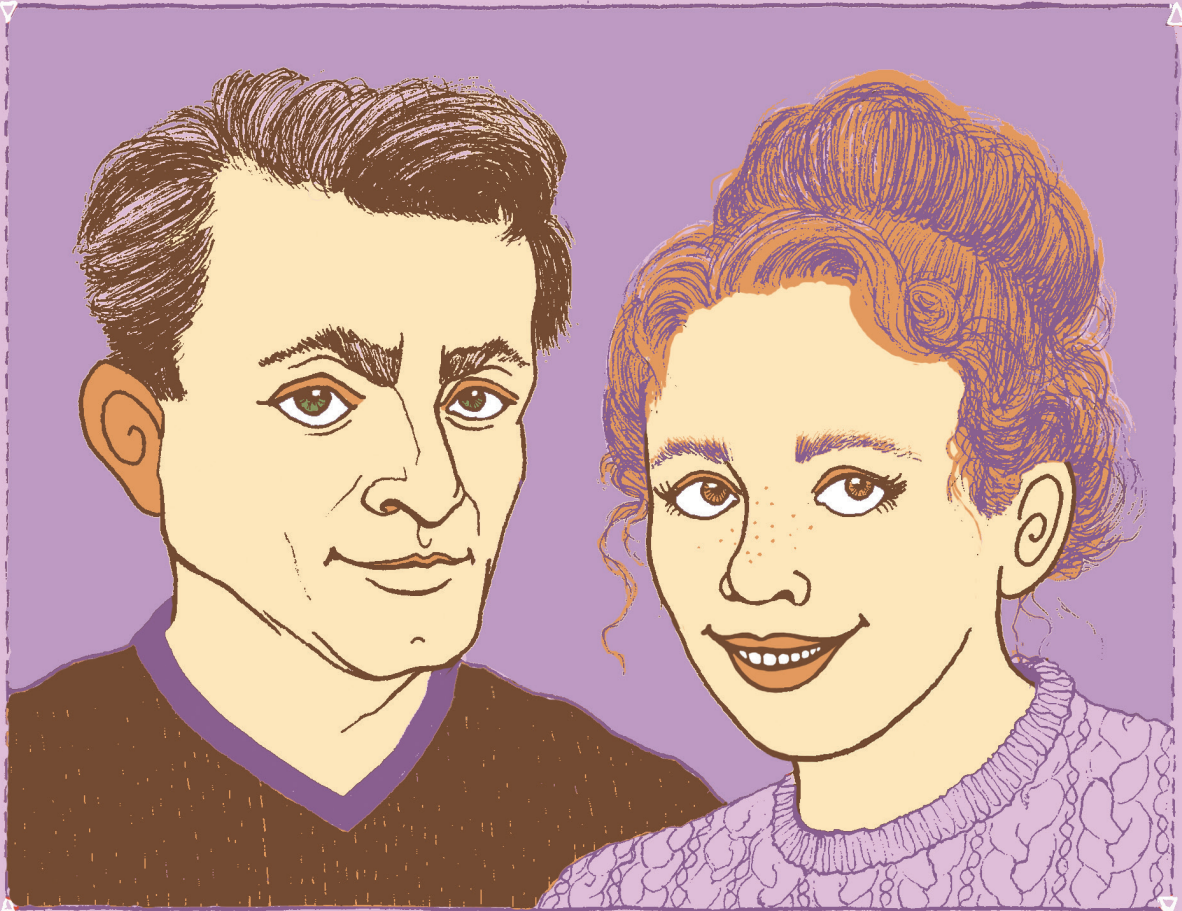
první kapitola

V kuchyni hrálo rádio, venku poprchávalo a František se houpal na židli. Bylo jaro, bylo mu deset a strašně se nudil. Dneska už udělal všechno, co se o zamračeném nedělním dopoledni dělat dá. Předně vstal a udělal si kakao. Byla to legrace, protože mléko se do hrnečku lilo z bílého plastového pytlíku a ten se všemožně kroutil a svíjel. František si představoval, že je malajský pirát Sandokan bojující se záludným hadem škrtičem, a tak trochu mléka vybryndal. Příběh hrdiny z indické džungle měl ze všeho nejraději. Jenom škoda, že ho nedávali častěji. Vůbec byla škoda, že televize měla jen dva programy. Aspoň, že v neděli ráno vysílali Studio Kamarád. Vždycky se díval. Jenže dneska...

To bylo totiž tak: včera hráli s klukama pozemní hokej. Byl to napínavý zápas. Ulice se proměnila v bouřící stadion, František kličkoval a dával góly stejně jako jeho oblíbený útočník Lála. Jenže při jedné parádní střele skončil ušmudlaný tenisák místo v gólmanově svatyni v sousedovic okně. To se ví, že hned utekli, ale asi ne dost rychle. Někdo je viděl, asi nějaký veřejný strážce pořádku, a hned to žaloval rodičům. Tatínek měl naštěstí pro nějakou klukovinu pochopení a průšvih se urovnal, ale o nedělní pohádky František stejně přišel. „Každá lumpárna má nějaké následky,“ pravil tatínek.

František vzdychl a kousl do rohlíku.

„Céčka, já sbírám céčka,“ ozvalo se z tranzistoráku. Oblíbený zpěvák Františkovi připomněl, že si ještě neuložil krásné svítící céčko, které v pátek vyhrál v čáře. Každý ve třídě sbíral céčka! Rozběhl se do předsíně, aby ho vylovil z šustákové bundy. Byla to velická vzácnost a velická školní událost, když ho o přestávce vyhrál nad céčkovým králem Jirkou Pokutou. Hned po svítících céčkách byla vzácná ta perleťová, ale to František ještě neměl.

O čem se nemluví

čtvrtá kapitola

Tatínek pracoval jako inženýr v Závodech V. I. Lenina, ale všichni jim říkali Škodovka. Domů přicházel okolo třetí. Cestou se občas stavoval v knihovně, kde studoval odborné časopisy, a dvakrát týdně chodil plavat do veřejných městských lázní. František ho tam rád doprovázel. Bazénová hala byla obkroužena patrem, kde byly umístěny převlékací kabiny. Z ochozu se dalo skákat přímo do hluboké vody, i když to bylo zakázané. Maminka učila na konzervatoři hru na violoncello. Často hrála i doma a František ji rád poslouchal. Kromě toho byla vášnivá turistka.

František se vrátil ze školy kolem jedné hodiny. Doma nikdo nebyl. Jindy mu to nevadilo, většinou stejně hned mazal ven, jenže dneska... Bylo mu naprosto jasné, že jeho vybreptnutí před obávanou učitelkou bude mít nepříjemné následky. Mělo, a rychle. Soudružka učitelka nelenila, zatelefonovala rodičům rovnou do práce a do školy byli pozvaní už na odpoledne.

Když byli rodiče pryč, seděl František u psacího stolu a snažil se do sešitu sesmolit domácí úkol z matematiky. Čísla se motala po papíře a škobrtala o znaménko *rovná se*. Nedalo se nic dělat, úkoly budou muset počkat. Špicoval uši a napjatě poslouchal, jestli neuslyší bouchnout vchodové dveře. V domě bylo ticho, jen hodiny tikaly. Ručička pomalu lezla po ciferníku a Františkovi bylo úzko. Už aby rodiče přišli! Takové čekání je nejhorší ze všech čekání, co jsem kdy vyčkal, myslel si klouček. Venku vrzla branka. Františkovo ucho dokázalo podle zvuku kroků bezpečně rozlišit, kdo se vrací domů. A kroky byly dvoje: maminčiny a tatínkovy.

Plzeňské povstání

Jakmile se obyvatelé Plzně z rozhlasu dozvěděli, že Praha povstala, začali se proti nacistům sami bouřit. Město zachvátilo revoluční nadšení – konečně budeme svobodní! Lidé strhávali německé nápisy, vyvěšovali do té doby poschovávané české vlajky a odzbrojovali osamocené německé vojáky. Plzeňské odbojové skupiny, k nimž patřilo mnoho bývalých policistů, vojáků, sokolů nebo zaměstnanců Škodovky, se snažily nastalý zmatek zvládnout. Bylo třeba obsadit důležitá místa ve městě jako pošty, úřady nebo nádraží, a hlavně zabránit krvavému boji. Ve městě bylo několik velkých kasáren, vojenské letiště a z okolí mohly kdykoliv dorazit německé pancéřované jednotky.

Situace byla křehká a stát se mohl cokoli. A tak začali povstalci jednat s velitelem německých vojsk Georgem von Majewski. Protože byli Němci ve velké přesile, museli povstalci blafovat. Přeháněli informace o množství bojovníků a zbraní a ujišťovali Němce o svém spojení

s americkými jednotkami, které ve skutečnosti neměli. Zaměstnanci poštovního úřadu přerušili německé vojenské telefonní linky, aby vojáci neměli spojení s velením a nemohli lest tak snadno prokouknout. Odboji se také podařilo obsadit vysílač na soutoku řek Mže a Radbuzy, odkud vysílali matoucí zprávy v němčině.

K večeru povstalci dostali zprávu, že se k Plzni při svém ústupu na západ může přesunout obrovská síla německé Skupiny armád Střed. Plzeňané nemohli čekat! Vyslali spěšné spojky k Američanům a prosili o rychlý postup do města. První dva dobrovolníci neprošli kolem německých hlídek – první byl zajat a druhý se vrátil s prostřelenýma nohama. Projít přes německé hlídky dokázala až třetí spojka, Jaroslav Stoklasa. S pomocí německého továrníka a antinacisty z Kozolup, Herr Lübkeho, projeli v automobilu s vlajkou s hákovým křížem až k Přimdě, kde čekal velitel bojového oddílu B 16. obrněné divize Charles Noble.

Pamatuj,

Pamatuj,

že poslouchání zahraničního rozhlasu je zakázáno a trestá se káznicí nebo i smrtí.

Svobodná Plzeň

Československý rozhlas začal poprvé vysílat roku 1923. Československo se po Velké Británii stalo druhou zemí v Evropě, která měla vlastní pravidelné rozhlasové vysílání. A protože televizní přenos začal fungovat až v roce 1953, bylo dlouhou dobu poslouchání rozhlasu jediným způsobem, jak získávat informace.

Za druhé světové války byl poslech zahraničního rozhlasu zakázán a dokonce trestán smrtí. Lidé si museli ze svých rozhlasových přijímačů nechat odborně odstranit zařízení na příjem krátkých vln a na rádio umístit kontrolní cedulku. Na krátkých vlnách totiž vysílaly stanice jako BBC nebo Hlas Ameriky. Šikovní lidé si brzy dovedli poradit a vynalezli jednoduché cívky, kterým se říkalo čerčilky podle anglického premiéra Winstona Churchilla. Ty po namontování do rádia příjem krátkých vln opět umožňovaly. Když takovou čerčilku nebo neupravené rádio nacisté

objevili, jeho majitel i posluchači byli uvězněni v koncentračním táboře, nebo dokonce zastřeleni. To se stalo například v obci Puclice na Staňkovsku. Místní muži se scházeli v sokolovně k poslechu nelegálního vysílání a někdo je prozradil. Většina mužů byla odvezena do táborů, odkud se už nikdy nevrátili. Ženy zůstaly samy a Puclicím se pak dlouho říkalo vesnice vdov.

Povstání českého lidu začalo 5. května 1945 ráno v Praze. V šest hodin ráno ohlásil redaktor Československého rozhlasu Zdeněk Mančal: „Je právě sechš hodin.“ Smíchanou češtinu a němčinu posluchači pochopili jako signál, že se národ začíná bouřit. Dál rozhlas vysílal zakázané české národní písně a hudební skladby. Němci poslali proti rozhlasu jednotky SS, aby vysílání zastavili. I přesto se pracovníkům podařilo vyvěsit českou a americkou vlajku. Vyvěšení té britské a sovětské už překazila německá palba.

Po poledni byl boj velmi tuhý a pražský rozhlas volal o pomoc: „Voláme českou policii, české četnictvo, vládní vojsko, každého dobrého Čecha na pomoc českému rozhlasu! Esesáci nás chtějí vyvraždit! Přijďte ihned!“ Bojovalo se o každý metr, ale rozhlas neutichl. Praha byla jediným městem, které nepřestalo vysílat ani v nejprudších bojích. Až do konce povstání pražský rozhlas volal na vlnách o pomoc a Němci se ho po celou dobu snažili umlčet. Na budovu stříleli z tanků, z děl na blízkém vlakovém Hlavním nádraží, shodili na ni dokonce leteckou pumu, ale stateční redaktoři Československého rozhlasu se přesto nevzdali.

Rozhlasové vysílání sehrálo zásadní roli také při plzeňském povstání. Obrovská přesila německých vojáků hrozila krvavým bojem a odbojářů, kteří se povstání snažili vést, bylo málo. Jak to říct světu, jak dát vědět městu, že Plzeň povstala a bojuje za svoji svobodu?

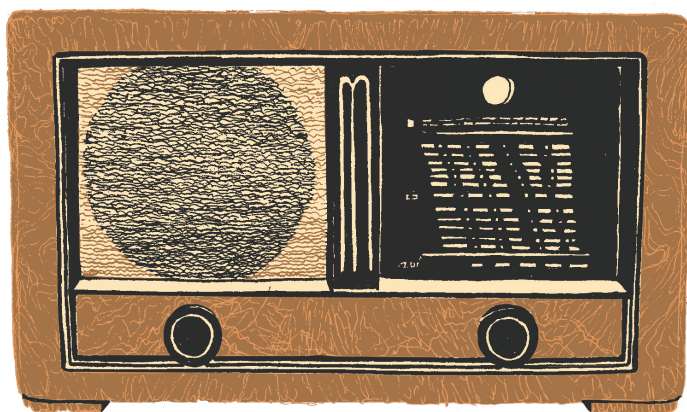
Plzeň neměla svoji vlastní stanici, jak ji známe dnes. O její založení se snažil Západočeský radioklub už od roku 1926. Jenže při mezinárodním rozdělování vlnových délek ve dvacátých letech bylo Československu přiděleno jen šest vln a na Plzeň se nedostalo. Až za války stála na soutoku řek Mže a Radbuzy v místě zvaném

Obcizna, německá vysílačka. Z podzemního bunkru zde Němci ohlašovali letecké poplachy a rušili zahraniční vysílání BBC.

Začátek rozhlasového vysílání plzeňských povstalců byl velice dobrodružný. K bunkru na soutoku řek ujížděli odbojáři pod palbou vojáků SS. Spolu s českými policisty odzbrojili německou stráž a zajistili vysílací stanici. Němci však stihli vysílací aparáty poškodit. Za zvuků neustálé střelby se povstalci pod vedením Karla Šindlera snažili vysílačku co nejrychleji opravit. Těsně před polednem je volala německy Praha a jeden z odbojářů, kapitán Vaníček, odpověděl: „Dnes s vámi německy mluvíme naposledy!“ Pár minut po dvanácté hodině se z éteru ozvala památná věta: „Hovoří Plzeň, svobodná Plzeň hovoří!“

Tak vznikla stanice Svobodná Plzeň, z níž se později stal Československý rozhlas Plzeň a dnes se nazývá Český rozhlas Plzeň.

Svobodná Plzeň vysílala po osvobození každý den. První studio bylo v malé místnosti na konci Obcizny. Tam, kde má být správně jen vysílačka, bylo nacpáno veškeré vybavení. Mikrofon byl přivázaný na rukojeti koštěte, vysílání neustále rušil zvonící telefon, přicházející návštěvy a zvuky zvenčí. V bunkru zbylo po Němcích jen pár gramofonových desek s vojenskými pochody

a deska, která ohlašovala nálet. Většinu zvuků do vysílání tak museli hlasatelé dělat sami. Zvuk vody se napodobil pouštěním vody z kohoutku a zvonek vyzváněním polního telefonu. Pomoc nabídl slavný profesor Josef Skupa, který přinesl mixážní stůl, gramofon a své desky. Málokdo ví, že hudbu plzeňskému rozhlasu na začátku vybíral slavný loutkář a tvůrce Spejbla a Hurvínka.

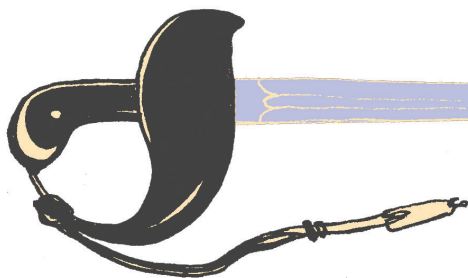
Nové rozhlasové stanici pomáhala spousta dobrovolníků. „Rádi bychom Vás poprosili, zda by se nenašly starší koberce, pytlovina nebo juta, s nimiž bychom mohli vyložit podlahu a stěny vysílací místnosti. Vzpomeňte na nás také s gramofonovými deskami. A pro zvukové efekty před mikrofonom hodí se nám zvonečky, gongy, rolničky, trubky, píšťalky, hrací strojky, klaksony i hodiny s kyvadlem. Rádi ohlá síme, co jste nám zapůjčili. Drobné věci laskavě odevzdejte v naší kanceláři na radnici ve 2. patře. Pro větší si příležitostně přijdeme. Děkujeme Vám za pomoc,“ hlásil na vlnách Josef Skupa. Plzeň byla ze své nové stanice nadšená a pomoci se jí dostalo okamžitě: truhláři a tesaři postavili novou vysílací boudu, švadleny ušily tlumicí stěny z darované juty a zprávy pro vysílání pomáhali z radnice do studia doručovat skauti.

Vysílání začínalo každý den v šest hodin ráno, kdy vysílala stanice Praha, a ve čtvrt na osm bylo první plzeňské zpravodajství. Každý den v poledne se také vysílaly Osobní zprávy určené lidem, kteří po válce hledali členy rodiny či chtěli dát svým blízkým vědět, že jsou naživu a zdraví. Stanici dávaly rozhovory nejružnější osobnosti, například hollywoodská hvězda Marlene Dietrich při své návštěvě

Plzně. Vysílaly se recitace a rozhlasové hry, kde účinkovali herci plzeňských divadel, a dvakrát týdně se vysílal kurz angličtiny. První sportovní přenos se uskutečnil 24. května 1945. Utkání v kopané mezi plzeňskou Viktorií a vojáky 2. pěší divize skončilo 11 : 1 pro domácí. Plzeňský rozhlas vysílal jako první reportáž o příjezdu Československé samostatné obrněné brigády do vlasti 19. května. Moderoval ji Karel Šindler a rozhovor s generálem Liškou byl puštěn z desky, kterou s ním redaktoři natočili těsně po překročení hranice.

Ze stanice Svobodná Plzeň se roku 1947 stalo krajské vysílání Plzeň začleněné pod Československý rozhlas. V tomtéž roce začala výstavba nové budovy plzeňského rozhlasu. Budova byla jedna z prvních, které byly v Československu postaveny přímo pro potřeby rozhlasového studia.

Generál Patton

George S. Patton byl jedním z nejslavnějších amerických generálů. Narodil se roku 1885 v Kalifornii. Už jako chlapec miloval příběhy o hrdinných rytířích a snil o tom, že se jednou stane vojákem. George byl velmi odvážný, ale neměl to vždycky jednoduché. Ve škole měl problémy se čtením a psaním – dnes se tomu říká dyslexie –, ale to ho nezastavilo! Celý život věřil, že usilovná práce vždycky přinese odměnu.

V roce 1912 soutěžil na olympiádě ve Švédsku v moderním pětiboji. Tento sport zahrnuje střelbu z pistole, plavání, běh, jízdu na koni a šerm. Patton byl vynikající šermíř a později si navrhl vlastní šavli, kterou vojáci nazývali Pattonova šavle. Na olympijských hrách se umístil na pátém místě hned za čtyřmi Švédy. Říká se, že medaili nezískal kvůli horšímu umístění při střelbě. Rozhodčí tvrdili, že jedna jeho střela vůbec netrefila terč. Patton se bránil tím, že kulka prošla jinou, už prostřelenou dírou. Patton totiž používal pistoli

větší ráže než ostatní závodníci a střely z takové zbraně dělaly do papírového terče větší díry. Dnes se na olympiádách používají technologie, které umí případný průstřel odhalit.

Nedlouho po hrách vypukla první světová válka. Když do bojů vstoupily Spojené státy, sloužil Patton jako velitel první americké tankové jednotky. Tanky tehdy byly úplnou novinkou a Patton se rychle naučil, jak je využít v boji. Získané zkušenosti využil později ve druhé světové válce. Tehdy se stal legendou. Vedl své vojáky při osvobozování severní Afriky, Sicílie, Francie a dalších zemí okupovaných nacisty. Při invazi na Sicílii v roce 1943 Patton závodil s britským generálem Montgomerym, kdo z nich ostrov dobude jako první. Patton se snažil za každou cenu získat náskok a nakonec jeho vojáci dorazili do hlavního města Messiny jako první.

Později se proslavil ještě víc. V roce 1944 jeho jednotky osvobodily část Francie.